

‘In een seconde kan het allesomvattende moment weg zijn’

Uitvaartfotografe Dasha Elfring

[tekst] **Merlijn Ensing**

Verdriete momenten in het leven worden over het algemeen liever niet vereeuwigd.

Fotografe Dasha Elfring (43) ziet echter de schoonheid en waarde in het fotograferen van het rouwproces. "Ik denk dat ik de kunst van het onzichtbaar zijn versta."

© Stilbeeld - Dasha Elfring



Met haar bedrijf Stilbeeld uitvaartfotografie combineert Dasha Elfring haar professe met haar behoefte aan zingeving. Elfring fotografeert het afscheid van dierbaren. Je bent wat je fotografeert, wordt weleens gezegd. Wat zet Elfring ertoe aan 'de dood bij de horens te vatten'? "Vier jaar geleden ervoer ik wat het verliezen van een dierbare met je doet. Mijn vader overleed plotseling, terwijl hij in het buitenland zat. Ik kwam terecht in de clichématige roes. Kostbare en bijzondere momenten van de uitvaart vervaagden op den duur, waardoor ik mijn eigen werkelijkheid creëerde. Gelukkig had ik zelf foto's gemaakt tijdens het afscheid van mijn vader en kon zo die momenten toch nog terughalen. Juist omdat ik zelf het verliezen van een dierbare van nabij heb meegemaakt, wil ik de extra ogen zijn voor de nabestaanden. Op die manier kunnen zij zich focussen op wat ze moeten doen: afscheid nemen."

Herinnering

Wat wil je bereiken met jouw foto's?

"Ik wil een tijdsdocument maken. Mijn drive zit 'm erin dat ik de nabestaanden een blijvende en mooie herinnering wil geven van het afscheid. Ik vind het mooi en persoonlijk het rouwproces te verhalen in beeld. Het is elke keer weer anders. De combinatie van mensen, de omgeving, de energie en wat ik zelf inbreng: het komt allemaal bij elkaar in de foto's."

Hoe weet jij de emotie op de juiste manier te vatten in je werk?

"Om de tranen is het me niet te doen. Ik ben er niet op uit intens verdriet te fotograferen. Juist op de momenten dat iemand wordt overmand door verdriet, leg ik de camera naast me neer. Iedereen weet dat het verdriet aanwezig is, dat hoeft ik niet nog eens met een close-up te benadrukken. Het zijn de handelingen, de rituelen, de aandacht en de liefde voor de overledene en voor elkaar. Twee kinderen die door de kieren van een kist turen om te kijken of ze hun vader nog zien liggen, een oude man die zijn vrouw vaarwel kust of de kleinzoon die zijn oma knuffelt."

Dichtbij

Is het ongemakkelijk om je tussen een onbekend rouwgezelschap te moeten verplaatsen?

"Ik moet keer op keer weer over een drempel heen. Het hele afscheidproces is zoiets intiems. Mensen kunnen zich ongemakkelijk voelen bij het vastleggen van 'de dood'. Daarom vind ik het belangrijk van tevoren kennis te maken met de nabestaanden, zodat ze een goed gevoel hebben bij mijn aanpak. Ik kan pas echt de diepte in als ik me mag verbinden met de familieleden, echt dichtbij mag komen. In korte tijd krijg je soms veel persoonlijke informatie, ook over hoe een familie in elkaar steekt. Dat vind ik keer op keer weer bijzonder en het helpt mij me wat vrijer te bewegen."

© Stilbeeld - Dasha Elfring



Hoe word je de schaduw van een rouwgezelschap?

"Ik denk dat ik de kunst van het onzichtbaar zijn versta. Dat heeft veel met mijn karakter te maken: ik ben van nature vrij rustig en zal niet snel op de voorgrond treden. Ik observeer graag, probeer me te verplaatsen in het moment."

Tegen welke technische worstelingen loop je aan?

"De grootste uitdaging bij documentaire fotografie is dat je het moet doen met wat er is. Tegenlicht tijdens de dienst, mensen die met hun rug naar je toe staan, terwijl je juist de emotie op hun gezicht wilt vastleggen, of een te kleine ruimte om in te fotograferen op het moment dat de kist wordt gesloten. Ik zou nog zo graag iets willen vastleggen, maar ik hoor niet altijd vooraan te staan. Het is voor mij de uitdaging aan te voelen dat ik me tijdens het afscheid op de juiste plaats bevind. Het vastleggen van de dood kan soms voor de familie ongemakkelijk voelen. Er is in onze cultuur nu eenmaal een bepaalde gêne om het verdriet te tonen."

Focussen

Het geeft je een betrappt gevoel?

"Ik vind het vervelend te moeten flitsen, maar het kan soms niet anders. Op zo'n moment ben ik me er erg van bewust dat ik flits. Gelukkig ervaart de familie dat niet als storend, ze merken het gewoonweg niet doordat de focus ligt bij afscheid nemen. Maar ik ben heel reëel: je kunt het simpelweg niet allemaal regisseren. Je krijgt geen tweede kans, je moet blindelings kunnen handelen en het doen met wat er is. In een seconde kan het allesomvattende moment tijdens een uitvaart weg zijn. Het is iedere keer inschatten hoe iets zal gebeuren. Dáárom geef ik alles, dáárom ben ik zo gefocust. Het móét goed zijn."

Komt het voor dat je met vochtige ogen afdrukt?

"Niet meer. Heel soms moet ik even slikken. Bijvoorbeeld het moment dat een mannetje van vijf een gedicht voordraagt voor een grote zaal, alsof het de normaalste zaak van de wereld is. Zoiets

heeft een ontroerende lading. Een camera kan dan weleens handig zijn, als ware het een schild waar ik me dan even achter kan verbergen. Het is fijn dat ik dan zo gefocust ben, zodat ik snel weer kan schakelen."

Elfring slaapt niet slechter na een heftige uitvaart. "Nee, dat zou niet goed zijn. Natuurlijk zijn er ontroerende momenten tijdens uitvaarten die me langer bijblijven, maar wakker lig ik er niet van."

Wat vond jij een bijzondere uitvaart?

"Iedere uitvaart is bijzonder, maar wat me het meest raakt zijn uitvaarten van kinderen. Ik had laatst een uitvaart van Milo, een prematuur geboren baby'tje van Femke en Djai. Het is heel bijzonder dit te mogen fotograferen. De ouders hebben nog geen albums vol met herinneringen aan verjaardagspartijtjes, vakanties of pretparken. Dan probeer ik toch gezinsportretten te maken, ook al is het kindje overleden. Op zo'n moment stel ik me heel kwetsbaar en in dienst van hen op. Het kwam bij deze uitvaart voor mij allemaal samen toen ik na de uitvaart afscheid nam van de ouders. Ik wilde Femke de hand schudden, maar ze vroeg me haar vast te houden en een knuffel te geven. Dan ben ik even heel stil en dankbaar dat ik zo dichtbij mag komen. De zingeving van mijn werk wordt zo heel goed zichtbaar. Het is daarna voor mij ondoenlijk direct de foto's uit te zoeken. Die blijven eerst twee weken onberoerd op mijn computer staan."

Uit zelfbescherming?

"Nee, omdat ik eerst weer terug wil naar de modus waarin ik er van een afstand naar kan kijken. Als je nog helemaal vol bent van iets, zitten er nog te veel indrukken op je netvlies. Elk beeld moet bezinken, pas dan kan ik selecteren. Ik heb de foto's met zoveel gevoel gemaakt, dat ik in dat gevoel haast niet kan kiezen. Ik zou me daarom niet elke dag zo helemaal kunnen geven op het maken van deze indringende reportages. Het is intens, persoonlijk, het leven."

Geen generale

Elfring vertelt dat er verschil zit in uitvaarten, in de mate waarin ze dichtbij mag komen. Het heeft alles met gevoel te maken. Ze wil zich verbinden met de mensen en hun proces. "Dat heb ik nodig om iets moois voor ze te maken."

Is het zo dat je door de constante confrontatie met de dood iets van je eigen naïviteit kwijtraakt?

"De dood relateert vooral. Het is onomkeerbaar. Andere beslissingen kun je soms nog aansturen, maar de dood is nu eenmaal onlosmakelijk verbonden met het leven. Vroeg of laat, we krijgen er allemaal mee te maken."

Wat heb je geleerd van de dood?

"Het leven is geen generale repetitie: je hebt maar één leven. Als ik thuiskom van een uitvaart, ben ik stil, kom ik terug tot de kern, en dan ben ik dankbaar dat ik het heb mogen vastleggen. Ik hoop dat het de familie steunt in het proces van verwerken, en dat het een herinnering is die ze kunnen ophalen en dat het vragen beantwoordt. Als er ooit een moment komt dat ik merk dat ik niet meer door dit werk word geraakt, dan moet ik stoppen. Want je doet dit goed of helemaal niet." 📷

www.stilbeeld.nl

